

Astronomijas terminoloģija latviešu valodā – kopjams lauks

Dr. paed. Ilgonis Vilks,
konference “Astronomija Latvijā”

Zinātnieku attieksme

- Zinātniekus terminoloģija nacionālajā valodā neinteresē.
- Zinātnes valoda ir angļu, ar to pietiek.
- Protams, zinātnieku vidū ir pozitīvi izņēmumi.
- Atbalsta no terminoloģijas komisijām nav.

Kas tulko?

- Vajadzība pēc latviskās terminoloģijas rodas tad, kad atbilstošais temats jāskaidro publikai.
- Tulkošanu veic zinātnes popularizētāji un redaktori.
- Viņi bieži ir spiesti veidot latviskos terminus ierobežotas informācijas, laika un pieredzes apstākļos.

Kādi ir avoti?

Šķērsotā galaktika

- Astronomiskā literatūra latviešu valodā: oriģinālo tekstu ir samērā maz, galvenokārt - tulkojumi.
- Mācību grāmatas, enciklopēdijas, vārdnīcas - bez sistēmas nevar.
- Populārzinātniskie žurnāli – **Zvaigžņotā Debess**, **Terra**, **Ilustrētā Zinātne**.
- Interneta publikācijas.
- Tulkojuma kvalitāte ir **ļoti dažāda**. Mēdz būt neprecīzi, nekritiski nosaukumu tulkojumi.

Centaurs vai Kentauris?

Jaunā strāva

- Pēdējos gados nozarē ieplūduši jauni spēki – Vikipēdijas un līdzīgu resursu veidotāji.
- Entuziasti, taču vairumā gadījumu - nespeciālisti.
- Patiesība dzimst diskusijās.

Online vārdnīcas

Oglekļa zvaigzne

- Lielā terminu vārdnīca (<http://www.termini.lv/>). Nav
- Terminoloģijas portāls (<http://termini.letonika.lv/>). Nav
- Valsts valodas centrs (<http://www.vvc.gov.lv/advantagecms/LV/terminologija/meklet>). Nav
- Tildes datorvārdnīca internetā (<http://dictionary.tilde.lv/default1.htm>). Nav (datorā atrod).
- Vikipēdijas terminu vārdnīca (<http://lv.wikipedia.org/wiki/>). Nav.
- Akadēmiskā terminu datubāze (<http://termini.lza.lv/akadterm>). Ir!

Ieskats vēsturē

Izkaisītais zvaigžņu kopoījums

- A. Žaggera “Vispārīgā astronomija”, 1940. gads. Pagājuši 70 gadi, bet cik veclaicīgi skan!
- 20. gadsimta 60. gados pāris fizikas un astronomijas vārdnīcas. Jaunas specializētas astronomijas vārdnīcas nav.
- Pozitīvi vērtējama Latvijas padomju enciklopēdija. Terminos ieguldīts liels darbs.
- Astronomes Leonoras Rozes kartotēka.
- 90. gados vairākas svešvārdu vārdnīcas un Zinātnes un tehnoloģijas vārdnīca.
- Netapusi Latvijas nacionālā enciklopēdiskā vārdnīca (2001).

Valoda mainās

- Termini pārveidojas.
- Termini atmirst.
- Padomju laika ietekme.
- Pēdēja laika anglicismi.
- Iejaucas valodnieki.

Valzivs - Valis

Metagalaktika

**Kosmonauts vai
astronauts?**

Kosmiskās misijas

Venēra vai Venera?

Straujas izmaiņas

- Astronomija ir ļoti dinamiska nozare.
- Bieži rodas jauni termini un nosaukumi .
- Pundurplanētas tikai no 2006. gada.
- Daudz jaunu planētu pavadoņu.

Kopsim kopā!

- Astronomijas terminoloģija latviešu valodā ir kopjams lauks.
- Tajā netrūkst “nezāļu”.
- Taču lauks nav aizaudzis.
- Kopsim to kopā!

PALDIES PAR UZMANĪBU!